

Redactie:

Mr. H. Singer-Dekker

Burg. Elsenlaan 147

Rijswijk-Z.H.

Telef. (070) 11 98 43

✕

Administratie:

Oudegracht 152

Utrecht

✕

Versijnt

Maandelijks

Abonnementsprijs

f 3.- per jaar

MAART 1963

12^e JAARGANG

HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

I N H O U D S O P G A V E

HUMANISTISCH VERBOND

Topkaderconferentie	Blz.	35
Benoeming	"	35
Nieuwe functionaris	"	36
Congres 1963	"	36
Werkgroep Wereldpolitiek	"	36
Humanistisch Vormingsonderwijs	"	36
Brievenbus	"	36
Brochure	"	36

HUMANITAS

Jan Meertenshuis	"	37
Besturenconferentie gezinsverzorging	"	37
Nieuwe aanstelling	"	37
Collecten	"	37
Kaderblad "Humanitas"	"	38

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING

Contactbijeenkomst op 10 februari 1963	"	38
--	---	----

STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG "SOCRATES"

Lustrum afdeling Leiden	"	38
Opheffing afdeling Rotterdam	"	38

HUMANISTISCHE JONGEREN GEMEENSCHAP

Algemene Vergadering	"	39
----------------------	---	----

HUMANISTISCH CENTRUM MENS EN WERELD

Conferentie	"	39
-------------	---	----

RADIOLEZINGEN

Lezingen in de maanden maart en april voor de V.A.R.A.	"	39
Lezing in de maand april voor de A.V.R.O.	"	39

HUMANISTISCHE LITERATUUR

Rekenschap	"	40
------------	---	----

INTERNATIONAAL NIEUWS

Mej. ter Heege naar Australië en Nieuw Zeeland	"	40
Duitsland	"	40

VAN ALLE KANTEN

Enkele periodieken over het Humanisme (Decembern timer van Plein)	Blz. 41/42
Ad Fontes wijdt februarinummer aan Humanistisch Vormings- onderwijs	" 42/43/44
Discussie in Mens en Kosmos over Mystiek (Dr. Prins en Dr. Van Royen)	" 44
Ds. C. Aalders over structuur Humanistisch Verbond (Het Vaderland)	" 44/45
Moeilijkheden over dodenherdenking in Utrecht (Het Nieuw Utrechts Dagblad)	" 45
Forum over Humanistisch Vormingsonderwijs (Het Nijmeegs Dagblad)	" 45/46/47
Ingezonden stuk in Graafschapsbode over Humanistisch Vormings- onderwijs	" 47/48
Humanistische rubriek (Het Arnhems Dagblad)	" 48/49

HUMANISTISCH VERBOND

Topkaderconferentie

Op 2 en 3 februari 1963 werd de Topkaderconferentie gehouden op "De Ark" te Nunspeet. Mevrouw v.d. Noordaa-v.d. Meer gaf daarvan een verslag, dat werd gepubliceerd in De Gemeenschap, het blad van de Federatie Den Haag van het Humanistisch Verbond. Hier volgt het verslag:

INDRUKKEN VAN EEN T.K.C.

" U vraagt zich af: T.K.C. wat is dat? Top Kader Conferentie; het klinkt duur. En daar zijn dan bijeen de voorzitters en secretarissen van federaties en gewesten, de leden van het dagelijks bestuur van het hoofdbestuur, de geestelijk raadslieden en de redacteur van "Mens en Wereld". Als toetje na de eerste besprekingen kregen we zaterdagavond de mooie film van het congres in Oslo; gemaakt door de vrouw van de secretaris van het H.B.

Oslo is mooi en zonnig, met prachtige uitzichten over de fjord, vooral gezien vanuit het monumentale en bijzonder moderne stadhuis.

Allen passeerden de revue; de vertegenwoordigers van vele landen, de bestuurders van de I.H.E.U., de Noorse gastheren- en vrouwen(soms in nationale dracht). De ontvangst op het gemeentehuis was adembenemend van hartelijkheid en royaliteit in een zaal zo groot als Nederland geen zaal kent. Ook de ontvangst door de regering (alleen voor genodigden) was bijzonder van karakter; dit had nogal wat voeten in de aarde, omdat Noorwegen nog een Staatskerk heeft en overwegend Luthers is.

We zagen vervolgens de plenaire zittingen, flitsen van vele sprekers, de zelfbediening langs de snelbuffetten, de gezellige zitjes. En dit alles in een spiksplinternieuw congresgebouw, op het nieuwe universiteitsterrein. Stelt u zich voor: toen de organisatie-secretaris van ons H.B. in maart ging kijken in Oslo, was het nog maar een diepe put. En nu, in augustus, ontbrak er niets meer aan. Fantastisch!

En zo werd er geslenterd langs de haven, waar vissersbootjes aanleggen om zakjes met reuzengarnalen te verkopen. Felle, bontgekleurde tafereeltjes. De Osloërs zelf geven de indruk altijd vakantie te hebben, niemand heeft haast.

De vertegenwoordigster uit Japan droeg een prachtige kimono bij elke officiële gelegenheid (telkens een andere); de jongeman uit Schotland was gekleed in Schots costuum; dit paar kon men samen zien dansen op de slotavond; het congres danste! Al met al een geslaagde film met enige momenten!

Wat deed de T.K.C. de volgende dag? Zich weer nuchter bezighouden met het wel en wee van het Verbond. Jaarverslagen werden besproken, organisatiemoeilijkheden- en mogelijkheden, en dat vond plaats op "De Ark" in Nunspeet, temidden van een prachtige witte natuur, er was veel verse sneeuw en het was windstil. U begrijpt, dat wij daar een mooi uitzicht hadden!"

Benoeeming

Door het hoofdbestuur werd tot geestelijk raadsman voor dienstweigeraars benoemd de heer K. de Bruin te Den Haag.

Nieuwe functionaris

Tot bestuurs-assistent werd benoemd de heer M.W. Verduijn te Amsterdam. Hij zal op 1 mei met zijn werkzaamheden beginnen.

Congres 1963

Aan alle belanghebbenden is de beschrijvingsbrief gezonden van het 15^e congres van het Humanistisch Verbond dat op 20 en 21 april in het Jaarbeursgebouw te Utrecht gehouden zal worden.

Werkgroep Wereldpolitiek

Deze werkgroep is thans definitief samengesteld en werd op 25 maart door de voorzitter van het H.V. geïnstalleerd. In deze groep namen zitting de heren Drs. J. Koopman te Voorburg, Dr. Kwee Swan Liat te Leiden, Prof. Dr. B. Landheer te Wassenaar, Prof. Dr. B.R.A. Nijboer te Utrecht, Mr. Dr. H.J. Roethof te Voorburg, Prof. Mr. B.V.A. Röling te Groningen, Dr. C. van Rijsinge te 's-Gravenhage, Prof. Dr. B.W. Schaper te Leiden, Prof. Dr. L.G. van der Wal te Delft en W. Wierda te 's-Gravenhage.

Humanistisch Vormingsonderwijs

De Sociaal Pedagogische Sectie van de Humanistische Stichting Socrates heeft een advies-nota uitgebracht over de principiële grondslagen van de geestelijke vorming.

De werkgroep voor de praktische uitvoering van de methodiek bij het vormingsonderwijs is op 14 maart geïnstalleerd en inmiddels aan het werk gegaan. Zij bestaat uit leden, die allen bij een der takken van het voortgezet onderwijs betrokken zijn.

Aan de bij het Centrum aangesloten deelnemers is het eerste nummer gezonden van een informatieblad: "Taak en Toekomst".

Van een groot bedrijf in de Zaanstreek is het verzoek ontvangen om één uur per week vormingsonderwijs te geven aan de leerlingen van de bedrijfsschool.

Brievenbus

Er bestaat een correspondentieclub voor hen die willen corresponderen over allerlei onderwerpen, zoals levensbeschouwelijke en wijsgerige problemen, politieke, pedagogische en kunstzinnige onderwerpen enz. De heer D.G. de Jong, Bosstraat 16 te Baarn heeft zich met de organisatie daarvan belast; telefoon: 02954-4780.

Brochure

De vier artikelen, welke Dr. J.P. van Praag heeft geschreven in Mens en Wereld over Oorlog en Vrede en speciaal over het standpunt van de humanist tegenover het atoomwapen, zijn verschenen in een brochure onder de titel "Oorlog en Vrede".

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK

"HUMANITAS"

Jan Meertenshuis

11 December 1962 was voor onze afdeling Rotterdam een feestelijke dag. De oud-wethouder van Wederopbouw en Volkshuisvesting sloeg toen de eerste paal voor het naar hem genoemde Jan Meertenshuis.

De Stichting tot Huisvesting en Verzorging van Bejaarden "Humanitas" te Rotterdam, waarvan de heer Meertens voorzitter is, kwam hiermee in het centrum van de publieke belangstelling. Op een goed bezochte receptie, die na de feestelijke paalslag gehouden werd, spraken o.a. de adjunct-directeur van Volkshuisvesting, Ir. J. Klap, Mr. A.H. Snoek, secretaris van de Sociale Raad, en namens de leden van de bejaardensociëteiten van Humanitas de heer J. Melk.

In Rotterdam zullen in de komende jaren 10 complexen gebouwd worden voor totaal 2300 bejaarden. Humanitas neemt er drie voor zijn rekening. Het Jan Meertenshuis, waarvan de bouwsom bijna 4 miljoen gulden bedraagt, zal bestaan uit 9 woonlagen boven de kelder en de begane grond-verdieping. Er komt een verzorgingsdeel, omvattende 216 éénpersoonsskamers, 18 tweepersoonsskamers en logeer-, zieken- en personeelsruimte (totaal 292 bedden). Bovendien komt er een "woongedeelte" omvattende 70 tweekamerflats en een directiewoning. De bouwtijd is anderhalf à twee jaar. De flat komt te staan in de nieuwe woonwijk Lombardije in het zuiden van de stad.

Het tweede complex van de Stichting "Humanitas" is gepland in de wijk Schiebroek.

Het derde complex, dat in samenwerking met een woningbouwvereniging gebouwd wordt, in Hillegersberg.

Besturenconferentie gezinsverzorging

Op zaterdag 30 maart a.s. houdt de sectie gezinsverzorging een besturenconferentie op Huize "Randenbroek" te Amersfoort. Er staan twee inleidingen op het programma:

Mevrouw Dr. H.M. In 't Veld-Langeveld over haar onderzoek op het gebied van de Gezinsverzorging;
de heer J. Terlouw over de gezinsverzorging als organisatie binnen Humanitas.

De inleidingen zullen in kleinere discussiegroepen worden besproken.

Nieuwe aanstelling

Op 1 januari 1963 trad Mevrouw P. Oosthoek-de Groot bij de afdeling Den Haag in dienst als maatschappelijk werkster voor gerepatrieerdenzorg.

Collecten

De afdeling Dieren hield een collecte, die een bedrag van f.600.-- heeft opgebracht.

De afdeling Velp hield eveneens een collecte; opbrengst f. 590.--.

Kaderblad "Humanitas"

De inhoud van het Kaderblad "Humanitas" van februari 1963 is als volgt:

H. van Schaaik : Zekerheden.
Prof. Dr. Sj. Groenman : Maatschappelijk opbouwwerk en industriële dynamiek.
Drs. R.A.E. Zijlman : Community organization in de Nederlandse samenleving.
J. Terlouw : International council of home helpservices.
Voetverzorging voor bejaarden.
Boekbesprekingen.

-o-

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING

Contactbijeenkomst op 10 februari 1963

De bijeenkomst werd gehouden in Hilversum.

Aanwezig: het voltallige hoofdbestuur en afgevaardigden van alle afdelingen.

Op deze bijeenkomst werd verslag uitgebracht aan het hoofdbestuur over het wel en wee der afdelingen.

Gebleken is dat de meeste afdelingen goed draaien, terwijl het aantal leden regelmatig stijgt. Behalve kleine interne problemen zijn er op het ogenblik geen moeilijkheden. Ook de financiële toestand in de afdelingen is redelijk te noemen.

De H.J.B. is op 20 januari 1963 uitgebreid met de afdeling Leeuwarden (15 leden). Het aantal afdelingen bedraagt nu 11.

-o-

STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

"S O C R A T E S"

Lustrum afdeling Leiden

Op 14 februari vierde de afdeling Leiden van de S.V.H.G. "Socrates" haar derde lustrum. De opening werd verricht door de rector-magnificus van de Rijksuniversiteit, Prof. Dr. Dresden. Hierna werd de lustrumrede uitgesproken door Prof. Dr. Stutterheim over het onderwerp "De zin van de zuivere wetenschap", gevolgd door een receptie.

In intieme kring werd het feestelijk gebeuren verder gevierd met een diner en tot slot een feest in Nieuw Minerva.

Opheffing afdeling Rotterdam

Ondanks de jarenlange enthousiaste pogingen van in Delft wonende Socrates-leden, de afdeling Rotterdam voor ondergang te behoeden is dat niet gelukt. De afdeling Rotterdam is wegens gebrek aan belangstelling opgeheven.

-o-

HUMANISTISCHE JONGEREN GEMEENSCHAP

Algemene Vergadering

Op zondag 17 maart werd een Algemene Vergadering gehouden. Bij gebrek aan kandidaten voor de vorming van een nieuw hoofdbestuur is er voor de tijd van twee maanden een ad-interim commissie ingesteld. Deze commissie zal de inkomende zaken behandelen tot er een bijeenkomst van de Raad van Voorzitters wordt gehouden. De ad-interim commissie is als volgt samengesteld:

Peter Kemps - Ton van Zijl - Hans de Jong - Nel Vroomman.

-o-

HUMANISTISCH CENTRUM MENS EN WERELD

Conferentie

Op zaterdag 6 april organiseert de Stichting Mens en Wereld een conferentie voor de functionarissen van alle aangesloten organisaties. Het doel van de conferentie is, de functionarissen over en weer te laten kennismaken met elkaar en met elkaars werk en problemen.

Programma:

- 10.30 uur : Aankomst van de deelnemers - Koffie.
- 10.45 uur : Opening door de Voorzitter.
- 11.00 uur : Korte inleiding door een functionaris van het H.V.
- 11.20 uur : Korte inleiding door een functionaris van Humanitas.
- 11.40-12.30 uur : Vragenuurtje en gedachtenwisseling.
- 12.30-14.00 uur : Lunchpauze.
- 14.00 uur : Inleiding door een functionaris van de H.S.H.B.
- 14.15 uur : Inleiding door een functionaris van de Stichting Bureaus voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden.
- 14.45-15.45 uur : Vragenuurtje en gedachtenwisseling.
- 16.00 uur : Sluiting.

-o-

RADIOLEZINGEN

Lezingen in de maanden maart en april voor de V.A.R.A.

- 31 maart : Dr. A.L. Constandse "Illusies en Idealen".
- 7 april : P. Spigt "Een fout is 't kenmerk van 't ware".
- 14 april : H. Jansen "Humanistisch Pasen".

Lezing in de maand april voor de A.V.R.O.

- 2 april : J. Bijleveld "Meningsvorming rondom het moderne Humanisme".

-o-

HUMANISTISCHE LITERATUUR

Rekenschap

Verschenen is het maartnummer van Rekenschap, driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur.

Inhoud:

Merijn Trip	-	Puinruimen.
L. van Gelder	-	Humanistisch Vormingsonderwijs in schoolverband.
J.P. van Praag	-	Nihilisme.
V.W.D. Schenk	-	Het thalidomide-, of softendrama.
W.N.A. Klever	-	De Humanistische ethiek van Demokritos van Abdera.
W. van Dooren	-	De twee reformaties in de zestiende eeuw.
C.J. Schuurman	-	Boekbespreking

-o-

INTERNATIONAAL NIEUWS

Mej. ter Heege naar Australië en Nieuw Zeeland

"International Humanism", het blad van de I.H.E.U., vermeldt, dat Mej. M.E. ter Heege Australië en Nieuw Zeeland bezocht heeft om contact te leggen met Nederlandse emigranten. Zij reisde voor de Nederlandse Emigratie Dienst. Zij heeft vele emigranten ontmoet. Humanistische groepen in Sydney en Melbourne hebben haar zeer hartelijk verwelkomd. Mej. ter Heege sprak op enkele van hun bijeenkomsten. Ook in Nieuw Zeeland werd Mej. ter Heege zeer hartelijk ontvangen. Vele emigranten wensten iets te horen over het Humanisme en de I.H.E.U. Zij vroegen - en kregen- humanistische lectuur.

Duitsland

In Duitsland werd, in Hanover, het huis geopend van de Bund Freireligiöser Gemeinde. Het gebouw herbergt het hoofdbureau en het plaatselijk bureau van de Bond, verder heeft het een vergaderzaal voor 180 personen. Bij het gebouw is een tehuis voor 57 studenten van 8 nationaliteiten en van zeer verschillend geloof.

-o-

VAN ALLE KANTEN

Enkele periodieken over het Humanisme. (Decemбернаummer van Plein)

Enkele periodieken besteedden aandacht aan het Humanisme. Daar is het decemбернаummer van Plein, dat geheel in het teken staat van de dialoog tussen Humanist en Christen. Plein is een blad van een groep vooruitstrevende katholieke jongeren.

Inhoud van dit nummer:

Pater M. Hensen O.P.	:	Dialoog met het Humanisme.
A. Treurniet	:	Antwoord op niet gestelde vragen.
Dr. R. Slot	:	Het grote vernageringsproces.
Wim van Engelen	:	Een emancipatiebeweging.
Drs. A.J. Wichters	:	Een Humanistische visie op de dialoog.
Wim van Engelen	:	De Internationale Humanistische Beweging.
Dr. D.H. Prins	:	Gesprek met een katholiek.
Drs. Joop Koopman	:	Dialoog met de christen.
Redactionele nabeschuwing.		
Wereldplein.		

Uit het artikel van Wim van Engelen nemen wij twee korte stukjes over om u daarmee enigermate de geest te demonstreren waarin dit blad is geschreven:

" Tien jaar geleden hadden katholieke schrijvers wanneer ze "het "moderne humanisme" van het Humanistisch Verbond behandelden, niet de minste moeite met vast te stellen, dat we hier "met een baarlijke vorm van atheïsme te doen hadden. Eén vlotte "greep naar de toen vigerende beginselverklaring van het Verbond "kon die stelling al "bewijzen": "Onder humanisme wordt verstaan "de levens- en wereldbeschouwing, die zich zonder uit te gaan van "een persoonlijke godheid baseert op de eerbied voor de mens..." "En toen er een nieuwe, op verscheidene punten ingrijpend gewijzigde "formulering van diezelfde beginselverklaring aan de orde kwam, "("... baseert zich niet op bijzondere openbaring...."), haastte "een katholiek weekblad zich te constateren, dat er toch niets "veranderd was. Zelf heb ik in die dagen een brochuurtje uitge- "geven(waarvan ik om meer dan één reden blij ben, dat het nu niet "meer te krijgen is), waarvan de titel zomaar luidt: "Humanisme "zonder God" en waarin ik mezelf zie schrijven: "Men hoeft er de "vele publicaties van het H.V. maar op na te slaan om te ontdek- "ken, dat er voor hen die een persoonlijke God aanvaarden(...)" "geen plaats is. Men kan inderdaad zeggen, dat de geest die door "het H.V. waait, volstrekt afwijzend, om niet te zeggen vijandig, "staat tegenover iedere poging om God binnen het humanistische "wereldbeeld te halen."

" De Pleinlezers mogen het mij vergeven, dat ik dit artikel be- "gonnen ben met een citaat uit eigen werk. Mijn enige excuus is, "dat ik deze passages thans kan aanhalen als waren ze geschreven

"door een vreemde. Nu ik vandaag, zoveel jaren later, mij opnieuw voor de schrijfmachine zet om dezelfde vraag, waarop ik toen zo'n vlot antwoord wist, opnieuw te stellen en te beantwoorden, nu bekruipt me de huiver voor het mogelijke onrecht dat ik een groot aantal van mijn medemensen misschien ga aandoen, als ik hun diepste levensovertuiging in de richting van een historisch-beladen "isme" ga dringen.

" In de eerste plaats moeten we ons dan, meen ik, realiseren, "dat de humanistische beweging zoals die sinds de oorlog in Nederland in concreto bestaat, vóór alles een emancipatiebeweging van "buitenkerkelijken is. Sociologisch zou men het misschien zó kunnen formuleren, dat binnen de in een minderheidspositie verkerende bevolkingscategorie, die wij met de uiterst vage en bovendien negatieve term "buitenkerkelijken" aanduiden (het volkstellingsformulier "spreekt van "geen gezindte"), zich een begin van groepsvorming aan het voltrekken is, en dat deze groepsvorming haar voornaamste inspiratie lijkt te ontleenen aan de meer en meer bewust gevoelde behoefte om aan die minderheidspositie een einde te maken. Vanzelfsprekend gaat het hier niet om een minder-zijn in aantal, maar om een kwalitatieve achterstelling."

-0-

Ad Fontes wijdt februarinummer aan Humanistisch Vormingsonderwijs.

Het februarinummer van Ad Fontes, cultureel maandblad voor het Christelijk Onderwijs, is geheel gewijd aan het Humanistisch Vormingsonderwijs. Inhoud:

Dr. H.W. Tilanus	:	Humanisme.
Prof. Mr. I.A. Diepenhorst	:	Godsdienstonderwijs en vormingsonderwijs op openbare scholen voor voortgezet onderwijs.
Dr. G.J.B. Bremer	:	Godsdienstige en Humanistische vorming op de Middelbare school.
Dr. D.H. Prins	:	Humanistische vorming in schoolverband.
Ds. H.S.J. Kalf	:	Humanisme en Humanistisch Verbond.

Het slot van het artikel van Dr. Tilanus nemen wij hieronder over en daarna het slot van het artikel van Prof. Diepenhorst.

"Dr. Tilanus:

" Gezien de grote activiteit van het Humanistisch Verbond op ieder terrein van het maatschappelijk en staatkundig leven, ook op het terrein van de openbare school, mag men niet voorbijzien dat allen, die zich buitenkerkelijk noemen nog volstrekt geen humanist zijn en wanneer de humanisten zich speciaal op de buitenkerkelijken richten, zij iets te ver schieten. Het mag in het belang van de openbare school zeker niet zo worden, dat het humanisme aldaar de overhand zou krijgen; voorlopig zal dit nog niet zo'n vaart lopen, maar er is een voortdurende ontwikkeling; vooreerst is er de vraag welke de inhoud zal zijn van dit humanistisch vormingsonderwijs en daarnaast de vraag, door wie

"dit onderwijs zal kunnen worden gegeven; daarvoor is onlangs opgericht het "Centrum voor Humanistische Vorming", waar in een tweejarige aanvullende opleiding kennis zal worden bijgebracht in humanistiek, filosofie, sociologie, psychologie e.d., alles voor zover in verband met het humanistische vormingsonderwijs van belang is. De voorzitter van het Humanistisch Verbond, Dr. J.P. Van Praag verklaarde in oktober j.l., dat er een nieuwe ontwikkeling intreedt nu de Mammoetwet mogelijkheden voor humanistisch vormingsonderwijs aan de inrichtingen van voortgezet onderwijs gaat openen. De wet eist daarvoor een uitspraak van de ouders; hij wekte - volgens de persberichten - deze ouders, en allen, wie het humanistisch vormingsonderwijs ter harte gaat, op tot activiteit te komen; hij liet er geen twijfel over bestaan, dat de humanisten ook in de toekomst positief en constructief tot de verdere bloei van de openbare school willen bijdragen. Er moet - zo zeide hij - een einde komen aan de achterstelling van de buitenkerkelijken, die vooral op de openbare scholen een groot percentage uitmaken.

"Daartegenover past een waarschuwing, afgezien nog van principiële bezwaren, dat het niet zo mag worden, dat in Nederland de openbare school zou worden de humanistische zuil van het onderwijs. Ook van kerkelijke zijde zal men een open oog moeten hebben voor het godsdienstig geestelijk belang van de opgroeiende jeugd. Gelet op de ontwikkeling van energie, gericht op de jeugd die de openbare scholen bezoekt, past hier ook van kerkelijke, godsdienstige zijde positief gerichte activiteit. De betekenis van de Christelijke school in ons volksleven springt door dit alles scherper naar voren.

"Vier en een halve eeuw geleden sprak Luther tot de ouders een duidelijk woord toen hij zeide: "Als in een school Gods Woord niet regeert, raad ik voorwaar niemand, dat hij zijn kind daarheen zendt".

"Prof. Diepenhorst:

"Derhalve kan de oplossing, getroffen in de wet op het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, worden aanvaard. Blijkens de regeling wordt tussen kerken en genootschappen op geestelijke grondslag duidelijk onderscheiden. De kerken of verenigingen, welke godsdienstonderwijs willen verzorgen, gaan voorop, de genootschappen op geestelijke grondslag volgen. Van staatsinmenging is geen sprake. Evenmin van bevoorrechtiging. De financiële steun is, zoals iedere subsidiëring door de staat van ideële arbeid, behept met het nadeel dat tegengestelde kerkelijke of geestelijke belangen met overheidsgeld, dat is gemeenschappelijk geld, worden bevorderd. In een gemengde staat is dit overigens, tenzij men vanwege een dergelijk euvel, iedere geldelijke onderstand aan geestelijke doeleinden wilde schrappen, onvermijdelijk. Zich tegen de hier veroorloofde geldelijke tegemoetkoming te verzetten, lijkt ongegrond. De staat zelf, gevoelend dat aan zijn openbaar onderwijs wat kan ontbreken, aanvaardt hetgeen hem tot aanvulling van kerkelijke en levensbeschouwelijke zijde wordt geboden. Hij toont dit op prijs te stellen en wel met de voor hem 't meest voor de hand liggende, ofschoon gebrekkige middelen: een verlening van faciliteiten en een betaling in geld.

"Nog een opmerking ten besluite over de al aangeroerde bedenking, dat door de voorschriften dezer wet de staat de dwaling dient. Kan - en men moet zelfs vragen: mag - dit in een democratische staat

"bij een geestelijk gedeelde burgerij, anders? Zouden protestantse
"en rooms-katholieke politici, geroepen tot een overheidsambt,
"telkens slechts hun eigen geestverwanten hebben te steunen om
"beiden aan niet-christenen iedere benoeming te onthouden en de
"verbreiding hunner denkbeelden te beletten of financieel ten
"achter te stellen? De vraag behoort ontkennend beantwoord te
"worden. Daarom is het ook verkeerd de hier geboden wettelijke re-
"geling te misprijzen. Wetten, zich met een materie als de onder-
"havige bezighoudend, bevatten steeds een compromis. In deze on-
"volmaakte wereld kan dit niet anders en is het geoorloofd, ja
"zelfs noodzakelijk. Een der grootste wetgevers van alle tijden,
"die zich òn op religieus òn op burgerlijk terrein bewoog, is ons
"daarin voorgegaan. Mozes, de ontbinding van het huwelijk door een
"scheidbrief mogelijk makend, heeft begrepen, hoe een gebroken sa-
"menleving niet met rechtlijnige voorschriften geregeerd kan worden."

-o-

Discussie in Mens en Kosmos over Mystiek. (Dr. Prins en Dr. Van Royen)

In Mens en Kosmos is een discussie aan de gang tussen twee leden van het Humanistisch Verbond over mystiek. In ons novembernummer hebben wij al een stukje weergegeven van Dr. Van Royen, uit het artikel dat hij schreef in het september/oktobernummer van Mens en Kosmos. In het januari/februari-nummer van Mens en Kosmos antwoordt Dr. Prins. Hij schrijft o.m.:

" Het universele, ondogmatische, getuigende karakter van de reli-
"gieuze mystiek maakt het mij onmogelijk datgene wat Dr. v. R. "Gods-
"mystieke ervaringen" noemt af te doen met "hallucinaties". Ook de
"pogingen om het eigene van deze belevingen door een psycho-analy-
"tische reductie weg te verklaren - een procédé, dat op elke mystie-
"ke ervaring, echt of onecht, toegepast kan worden, - gaan voorbij
"aan deze essentiële kenmerken van die beleving.

" Tot besluit: het gaat zowel Dr. v. R. òn mij om de waarde en de
"betekenis van de mystiek voor onze eigen (in dit geval humanistische)
"levensovertuiging. Dit is stilzwijgend voorondersteld in het thema
""Humanisme en Mystiek", dat ons beiden bezighoudt. Als verschilpunt
"blijft dan de negatieve waardering voor godsdienstige mystiek tegen-
"over mijn positieve. Positief wel te verstaan in dit éne (belangrijke)
"opzicht: het kennis nemen van mystieke belevingen van anderen, on-
"verschillig of dit godsdienstigen dan wel ongodsdienstigen zijn, uit
"vroeger tijden òn uit de eigen tijd, vooral van dichters - die immers
"de kunst verstaan hun belevingen zo tot uitdrukking te brengen, dat
"wie naar hen luistert tot meebeleven wordt gebracht - aangenomen,
"dat zij het onniskbare teken van echtheid dragen, werkt verhelde-
"rend bij ons pogen wegwijs te raken in de geheimen van ons eigen in-
"nerlijk leven. Daarom kunnen alle vormen van echte mystiek helpen
"ons levensinzicht te verdiepen."

-o-

Ds. C. Aalders over structuur Humanistisch Verbond. (Het Vaderland)

In Het Vaderland van 12 februari wijdt Ds. C. Aalders een beschouwing aan het boek van J.W. Jongedijk "Geestelijke leiders van ons volk". Ds. Aalders begint zijn beschouwing als volgt:

" Ondanks de spectaculaire toeneming van de welvaart en de "voortschrijding van wetenschap en techniek blijft de belangstelling voor het religieuze aspect der werkelijkheid in wijde kring aanwezig. In zeker opzicht kan men zelfs zeggen, dat deze belangstelling aan het toenemen is - zij het dan dat zij zich niet meer laat vangen in de geijkte banen van het traditionele kerkelijke leven. Dit zoeken van nieuwe wegen en vormgevingen voor de religieuze ervaring is misschien wel karakteristiek voor onze tijd. Men zal de aanduiding "religieus" dan echter wel in zeer wijde zin moeten nemen, en daaronder bijvoorbeeld ook het officiële Humanisme hebben te verstaan, dat als organisatie in het Humanistisch Verbond, duidelijk een religieuze structuur vertoont."

Wij hebben dit begin voor u overgenomen, omdat hieruit een bepaalde omvatting blijkt over het Humanistisch Verbond.

-0-

Moelijkheden over de dodenherdenking in Utrecht. (Het Nieuw Utrechts Dagblad)

Het Nieuw Utrechts Dagblad van 22 februari geeft een verslagje van de ledenvergadering van de Gemeenschap Utrecht van het Humanistisch Verbond. Dit verslagje geeft ook de mededelingen weer van de voorzitter over de moelijkheden met de dodenherdenking:

" Verder werd bekend gemaakt dat de gemeenschap Utrecht ook dit jaar weer op vier mei een eigen dodenherdenkingsbijeenkomst zal houden. Evenals vorig jaar hebben de humanisten in Utrecht geprobeerd mee te doen met de interkerkelijke bijeenkomst van het Oranje-comité.

" "Het Humanistisch Verbond is echter weer geweerd", aldus voorzitter A. Schuur, "men wil de dienst een "gelovig" karakter laten houden". De herdenkingsdienst van het Humanistisch Verbond zal onder leiding komen te staan van Prof. Van der Waart. Spreker is Dr. J.P. van Praag. George van Renesse zorgt voor de muzikale omlijsting."

-0-

Forum over Humanistisch Vormingsonderwijs. (Het Nijmeegs Dagblad)

Het Nijmeegs Dagblad van 19 februari schrijft:

" Het aantal belangstellenden dat gisteravond in het Vrijzinnig Protestantse Verbond bijeenkwam voor de aangekondigde samenkomst van het Humanistisch Verbond was beduidend groter dan gewoonlijk bij avonden van deze vereniging het geval is. De verwachting, dat er vuurwerk zou worden afgestoken, zal daaraan niet vreemd zijn geweest. Voor het eerst namelijk waren een katholieke geestelijke, een gereformeerde predikant en een Kamerlid uitgenodigd en bereid gevonden zitting te nemen in een forum van het Humanistisch Verbond en in het openbaar te discussiëren.

" Op dit punt is de met spanning tegemoet geziene bijeenkomst een teleurstelling geworden. Afgezien namelijk van de reeds bekende, onderlinge verschillen in levensbeschouwing, kwam er weinig nieuws naar voren. De forumleden waren het bijna steeds hoffelijk en roerend met elkaar eens. Waar verwacht had mogen worden, dat zij puntig zou-

"den discussiëren over vragen die uit de vergadering naar voren
"zouden komen, stelden zij elkaar voorzichtige vraagjes en kwamen
"dan spoedig tot een vergelijk. Pas tegen het einde van de avond,
"toen de bezoekers meer in de gelegenheid werden gesteld hun hart
"te luchten, kwam er enig leven in de vergadering. Het was een de-
"gelijke humanistische propaganda-avond: als zodanig waardevol, doch
"helaas strijdig met de gewekte verwachtingen.

"Onderwijs

"Uitgangspunt voor de discussie was het door de Mammoetwet moge-
"lijk gemaakte "niet-godsdienstige vormingsonderwijs op de openbare
"scholen". Dit vormingsonderwijs is een tegenhanger van het godsdienst-
"onderwijs en zal eveneens worden gegeven op basis van vrijwillige deel-
"name.

"Dr. J.P. van Praag uit Voorburg, landelijk voorzitter van het
"Humanistisch Verbond, vertelde in zijn inleiding, dat het de bedoe-
"ling van het vormingsonderwijs is, bouwstoffen aan te dragen waaruit
"de leerlingen hun eigen levensovertuiging kunnen opbouwen. Al dan
"niet in humanistische geest. Het is niet de bedoeling, de kinderen
"in een bepaalde richting te dringen. Er zal bij dit "extra" onderwijs
"onderscheid gemaakt moeten worden tussen leerlingen in de leeftijds-
"groepen van 11 tot 14 jaar en van 15 tot 18 jaar.

"Bij de jongeren zullen onderwerpen aan de orde komen als eerlijk-
"heid, trouw, gemeenschapszin, de eerste vragen over leven en dood,
"toegelicht aan de hand van levensgeschiedenissen van grote figuren.
"En voorts zullen eveneens de Bijbelse verhalen gekend moeten worden
"en onderwerp zijn van gesprek.

"Ook in de gesprekken met oudere kinderen zal de betekenis van de
"Bijbel alle aandacht krijgen. Daarnaast zal bijvoorbeeld worden gespro-
"ken over erotiek, sexualiteit en over de vraag: "Wat betekent dit
"alles in het leven van de mens en hoe kan de mens zijn leven zinvol
"maken zonder dat hij "weet" welke de bedoelingen van God zijn". Het
"is de bedoeling de kinderen middelen te geven om zich staande te
"houden in deze chaotische wereld. Pater Drs. J. Nieuwhof S.J. uit
"Nijmegen verklaarde het zelf principieel met dit onderwijs niet eens
"te zijn, doch onderschreef ten volle het recht van het Humanistisch
"Verbond, het te behartigen. Als voor dit onderwijs competente docenten
"worden aangetrokken die zeer goed beseffen tot hoe ver zij kunnen gaan,
"zeide hij niet te weten welk bezwaar men zou kunnen aanvoeren. Het is
"in ieder geval beter dan dat er niets wordt gedaan voor deze kinderen
"uit buitenkerkelijke gezinnen.

"De heer C. Kleywegt, lid van de Tweede Kamer voor de P.v.d.A., zette
"uiteen, dat in de praktijk het godsdienstonderwijs en het vormingsonder-
"wijs nu aan elkaar gelijk zijn gesteld. Hij achtte dit een winstpunt. Ds.
"H.J. Hoek, gereformeerd predikant in Oss, meende dat gelijkstelling
"tussen beide vormen van onderwijs niet nodig is. Wel echter gelijkebe-
"rechtiging. Hij attendeerde er overigens op, dat lang niet alle buiten-
"kerkelijken ongelovigen zijn. Ds. Hoek zeide zijn hart vast te houden
"als buitenkerkelijken de Bijbel willen uitleggen. Doch hij had vertrouwen
"in de goede wil van de betrokkenen.

"Na de pauze gaf discussieleider Dr. G.A. Overbeek aan de vergadering
"gelegenheid om vragen te stellen. De mogelijkheid werd daarmee geopend
"de debatten te verlevendigen. Het was inmiddels echter reeds zo laat

"geworden, dat slechts samenvattend en zeer vluchtig antwoord moest worden gegeven; soms zelfs van beantwoording werd afgezien. De bijeenkomst, hoe goed ook bedoeld, kon hierdoor niet aan de gestelde verwachtingen voldoen."

-c-

Ingezonden stuk in Graafschapsbode over Humanistisch Vormingsonderwijs.

De Graafschapsbode van 22 februari heeft het volgende ingezonden stuk opgenomen:

" Het is in 1963 een ieder genoegzaam bekend, dat in de wereld van de levensbeschouwingen het moderne humanisme een plaats heeft veroverd. Ondanks discriminatie en kleinzielige dwarsdrijverij in het begin, is een beperkt aantal mensen er in geslaagd dat humanisme in ons land gestalte te geven in het Humanistisch Verbond. Tijdens de ruim vijftien jaar van zijn bestaan heeft dit Verbond, vaak met succes, gevochten voor erkenning en de laatste jaren mogen vertegenwoordigers van deze inmiddels als Genootschap op Geestelijke Grondslag erkende organisatie meepraten en meewerken naast de godsdienstige vertegenwoordigers.

" Het lijkt een zaak van eenvoudige rechtvaardigheid, nietwaar? In de inrichtingen van justitie, in de arbeiderskampen, in de ziekenhuizen, in de bejaardencentra, en straks ook in het leger, komen we naast pater en dominee de raadsman tegen; dan behoren ook op de scholen naast godsdienstlessen humanistische vormingslessen te worden gegeven.

" Dit is op een aantal scholen dan ook al verwezenlijkt, want daar worden, weliswaar buiten de normale lestijden om, deze lessen gegeven. Straks echter zal, volgens de nieuwe wet op het voortgezet onderwijs, waaraan de naam van Minister Cals voor altijd gekoppeld is, ruimte zijn op 't lesrooster voor de bedoelde vormingslessen. Dat feit opent echter een nieuw werkterrein, dat nog onontgonnen is, zeker in Doetinchem. Daarom wordt het tijd, dat we ons rekenschap geven wat er in onze stad gebeuren moet. Doetinchem bezit een actieve gemeenschap van het Humanistisch Verbond en deze gemeenschap wil graag ook wat doen op onderwijsgebied.

" Wat is er echter intussen al gebeurd? Het Humanistisch Vormingscentrum werd opgericht en "dat wil de vormingsleiders opleiden, methoden uitwerken en een program ontwikkelen, en vooral de ouders in de gelegenheid stellen hun wensen kenbaar te maken", zo luidt de definitie, zo u wilt, van Dr. J.P. van Praag voor de VARA-microfoon op 7 oktober 1962. Wat zegt Dr. L. van Gelder over de inhoud van het vormingsonderwijs, blijkens zijn artikel in "Mens en Wereld" no. 18, blz. 14? "Gezien de huidige ontwikkeling van de pedagogische methoden is het mogelijk om dit onderwijs in een vorm te geven die volledig recht doet aan de activiteitsbehoeften van de leerlingen en die mogelijkheid biedt een appel te doen op hun vermogen tot geestelijke groei". Dit betekent veel, bijvoorbeeld dit: "Het bespreken van levensvragen die juist in de periode tussen 12 en 18 jaar de belangstelling hebben, kan thuis wel gebeuren, maar het is toch iets anders dan dat ook doen met leeftijdgenoten en onder leiding van een docent". Maar dat betekent niet: "Humanisten maken".

" In Doetinchem moet het gesprek over deze zaken nog beginnen
"en het begin zal er komen, omdat we hier enige inrichtingen van
"voortgezet onderwijs bezitten. Er zal dus bij ouders, oudercommis-
"sies, curatoren, leraren gepeild moeten worden, om te zien of de
"belangstelling ook in onze stad bestaat. Graag worden reacties te-
"gemoetgezien."

-o-

Humanistische rubriek (Het Arnhems Dagblad).

Het Arnhems Dagblad van 25 februari heeft weer zijn rubriek Buitenker-
kelijk Humanisme.

De schrijver vestigt de aandacht erop, dat de commissie, die door Minis-
ter Visser is ingesteld om de humanistische geestelijke verzorging in het
leger voor te bereiden, blijkbaar nog steeds niet tot eenstemmigheid heeft
kunnen komen.

De rubriek geeft verder een uitvoerige bespreking van de jubileum-
brochure van het Humanistisch Thuisfront. De schrijver raadt ook de gods-
dienstige verzorgers aan deze brochure te lezen.

De rubriek vermeldt verder het bezoek van Mej. ter Heege aan Australië
en Nieuw Zeeland, ten behoeve van de Nederlandse Emigratie Dienst.

Tenslotte antwoordt de schrijver op het artikel van Dr. van Praag in
"Mens en Wereld", waarin deze reageert op een artikel in de vorige rubriek
Buitenkerkelijk Humanisme. Dit stukje nemen wij in zijn geheel voor u over:

"Het hardnekkige sprookje"

" Onder de titel "Het hardnekkige sprookje" reageert Dr. J.P.
"van Praag, voorzitter van het Humanistisch Verbond, in "Mens en
"Wereld" op de beschouwing die wij in de laatste aflevering van
"deze rubriek (31 dec.1962) wijdden aan een rede van Prof. Dr.
"Garnt Stuiveling over de uitkomsten van de volkstelling. Wij heb-
"ben toen kritisch geschreven naar aanleiding van Stuiveling's uit-
"spraak, dat naar humanistische overtuiging "juist het humanisme
"en alleen het humanisme in staat is, hun vaak vage buitenkerkelijke
"levensgevoel te verhelderen tot een verantwoord levensbesef". Wij
"vonden dat toen een simplificatie, omdat wij er niet van overtuigd
"zijn, dat (zo schreven wij) "het buitenkerkelijke levensgevoel door
"een verdere bewustmaking vanzelf zou uitlopen op een humanisme zo-
"als dat in zijn: (Stuiveling's) Verbond beleefd wordt", en wij von-
"den toen, dat Stuiveling hier ten onrechte voor het Humanistisch
"Verbond "een eerste keus" pretendeert ten aanzien van de buiten-
"kerkelijken. De reden van onze twijfel was, dat buitenkerkelijkheid
"nog lang niet ongodsdienstigheid betekent en dat de stap van "geen
"gezindte" naar een uitdrukkelijk beleden ongodsdienstigheid niet zo
"maar voor de hand ligt.

" Dr. van Praag is het hierin niet met ons eens en dat is zijn goed
"recht. Wij zullen daareover niet discussiëren. Van Praag gaat echter
"verder door te stellen, dat wij door over een "eerste keus" te spreken
"nieuw leven inblazen aan het "hardnekkige sprookje", dat het Humanis-
"tisch Verbond een voorkeurspositie wil innemen ten aanzien van de
"buitenkerkelijken, en hij vraagt ons deze "vergissing" zo gauw mogelijk
"voor onze lezers te herstellen.

" Laten wij hier vooropstellen, dat het Humanistisch Verbond in "tegenstelling tot wat het vaak wordt aangewreven, nooit heeft be- "weerd een monopoliepositie ten aanzien van de buitenkerkelijkheid "in te nemen. Onze lezers weten, dat wij dat ook nooit geschreven "hebben, eenvoudig omdat het Verbond die pretentie niet hééft. Ook "nu hebben wij dat niet geschreven. Wat wij wèl geschreven hebben is, "dat Stuiveling's simplificatie ("juist het humanisme en alléén het "het humanisme....") tot zulk een "eerste-keus"-pretentie direct aan- "leiding geeft. Waarbij overigens nog zij aangtekend, dat Prof. Stui- "ving het Humanistisch Verbond nog niet is, en dat onze lezers tot het "maken van dit onderscheid beslist wel in staat zijn!

" Een ander onderscheid lijkt ons overigens in deze discussie van "groter belang. Wanneer Stuiveling (en met hem het hele Humanistisch "Verbond) zou zeggen, dat naar zijn inzicht alléén het humanisme het "juiste antwoord geeft op centrale levensvragen, dan is dat een le- "vensbeschouwelijk standpunt dat wij kunnen en moeten respecteren, ook "al denken wij daar als christen anders over; op dezelfde wijze "mono- "poliscert" ook de Kerk, als zij zegt, dat niemand buiten haar zalig "kan worden. Onderscheid maken tussen "kerkelijken" en "buitenkerkelij- "ken" is hier niet relevant. Gaat men echter op grond van bepaalde "veronderstellingen over het "levensgevoel" van een bepaald volksdeel "uitmaken, waar dit gevoel verhelderd kan worden tot een verantwoord "levensbesef, en wel met uitsluiting van andere mogelijkheden, dan is "dat een uitspraak die meer empirisch-constaterend dan levensbeschou- "welijk-getuigend zulk een volksdeel aan een bepaalde "concreet- "existerende geestelijke stroming koppelt, en dan lijkt ons de term "eerste keus" zeker niet misplaatst in een land waar dit soort "consta- "tering" helaas al gauw tot politieke consequenties leiden. Als Prof. "Stuiveling "juist het humanisme en alléén het humanisme" aan ieder- "een als de weg tot verheldering van levensbesef had gepresenteerd, "en niet alléén aan de twee millioen Nederlandse buitenkerkelijken, dan "was er, wat ons betreft, niets aan de hand geweest."

=====